

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЕТНІЧНИХ ТА РЕЛІГІЙНИХ МЕНШИН У РЕСПУБЛІЦІ ІРАН: ІНКЛЮЗІЯ ТА БОРОТЬБА З ДИСКРИМІНАЦІЄЮ

Республіка Іран є багатонаціональною країною, де проживають численні етнічні та релігійні меншини, такі як азербайджанці, курди, белуджі, бахаї та суніти. Однак у багатьох випадках ці групи стикаються з обмеженням прав, дискримінацією та нерівними можливостями.

Іранська правова система має складну структуру, яка поєднує елементи ісламського права (шаріату) та світських законів. З огляду на важливість релігійної ідентичності для іранської держави, захист прав меншин у країні залишається спірним питанням, яке розглядається в контексті національного законодавства та міжнародних стандартів прав людини.

Іранське законодавство та статус меншин. Іран є ісламською республікою, де основним джерелом права є ісламський закон, або шаріат, який визначає правила життя як для мусульман, так і для релігійних меншин. Іранська Конституція визнає наявність релігійних меншин, зокрема християн, євреїв, зороастрійців і бахаї, та надає їм певні права, зокрема право на поклоніння, ведення власної релігійної діяльності та деякі культурні права. Однак їхнє становище значно відрізняється від положення мусульманської більшості, оскільки релігійні меншини не мають рівних політичних прав.

Згідно з Конституцією Ірану, релігійні меншини, такі як християни, євреї та зороастрійці, мають право на місця в парламенті, але їхнє представництво обмежується певними квотами. Проте найбільш значущим обмеженням є те, що ці представники меншин не можуть брати участь у прийнятті законів, які стосуються мусульман, або висловлювати свою думку в питаннях, пов'язаних із

мусульманським правом. Таким чином, хоча меншини мають формальні права в політичному житті країни, їхня участь у керуванні державою залишається обмеженою.

Використання шариату та його вплив на права меншин. Основний виклик для релігійних меншин у Ірані полягає в застосуванні шариату, який є законодавчою основою, що може призвести до дискримінації меншин. Відомо, що за ісламським правом релігійні меншини, зокрема християни, євреї та зороастрійці, мають певні обмеження щодо участі в суспільному житті, зокрема в питаннях, пов'язаних з сімейними правами, спадщиною та свідченням в суді. Наприклад, свідчення члена релігійної меншини може мати меншу юридичну вагу, ніж свідчення мусульманина, а також існують обмеження щодо одруження між мусульманами та представниками меншин.

Застосування шариату також призводить до серйозних правових наслідків для бахаїв, які не визнаються як релігійна меншина в Ірані. Це призводить до того, що бахаї часто стикаються з дискримінацією, арештами, переслідуванням і відмовою в ряді базових прав, таких як право на освіту та роботу в державному секторі.

Захист прав меншин на міжнародному рівні. На міжнародному рівні Іран є підписантом ряду угод, які повинні захищати права меншин, таких як Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (МПГПП). Водночас у зв'язку з внутрішньою політикою та застосуванням ісламського права, Іран не завжди дотримується своїх зобов'язань відповідно до цих міжнародних норм.

Міжнародні правозахисні організації, такі як Human Rights Watch і Amnesty International, часто критикують Іран за порушення прав релігійних меншин, зокрема за репресії щодо бахаї, християн та інших груп, які не мають визнання в межах ісламського права. Крім того, існує система санкцій і міжнародного тиску, спрямованого на зміну політики Ірану щодо прав меншин,

але через суворі внутрішні правила та відсутність незалежної судової системи ці зусилля часто не дають відчутних результатів.

Іранська правова система забезпечує певний рівень захисту прав релігійних меншин на формальному рівні, проте реальність залишається значно більш складною. Шаріат, як основа законодавства, накладає обмеження на меншин, особливо у питаннях громадянських прав, що порушує їхні права у порівнянні з мусульманами. Міжнародне співтовариство має важливу роль у захисті прав меншин, однак через складну політичну ситуацію в Ірані ці зусилля часто не приносять бажаних результатів, і порушення прав меншин залишаються серйозною проблемою в країні.

У Ірані інтеграція меншин у суспільне та політичне життя здійснюється через механізми, що ґрунтуються на принципах релігійної толерантності та обмеженого правового визнання. Основним інструментом інтеграції є те, що релігійні меншини, зокрема християни, євреї та зороастрійці, мають визначене місце в парламенті країни. Іранська Конституція гарантує наявність квот для представників цих меншин у Національній асамблеї, що дозволяє їм формально брати участь у законодавчому процесі. Однак ці права є обмеженими: представники меншин не мають права голосувати або вносити зміни до законів, що стосуються мусульман, і не можуть бути обраними на високі державні посади, які зазвичай займають мусульмани.

Інший механізм інтеграції полягає в гарантіях для релігійних меншин права на віросповідання, поклоніння та виконання релігійних обрядів відповідно до їхніх традицій. Це забезпечує певну автономію в питаннях релігійної практики, хоча й з обмеженнями у порівнянні з мусульманами, наприклад, у сфері публічної релігійної діяльності або освіти. Водночас, для представників деяких меншин, як-от бахаїв, ці механізми не застосовуються, оскільки їхня релігія не визнається в Ірані, що призводить до відсутності прав на інклюзію в більшість інституцій.

Для інтеграції меншин також передбачені соціальні механізми, такі як дозвіл на навчання в університетах та ведення підприємницької діяльності, однак деякі меншини, особливо бахаї, стикаються з серйозними перешкодами в цих сферах. Законодавчі ініціативи, спрямовані на сприяння рівноправності та інклюзії, часто обмежуються відсутністю політичної волі або через невідповідність між конституційними гарантіями та їхнім реальним втіленням.

Таким чином, хоча Іран має механізми, що формально підтримують інтеграцію меншин у суспільне та політичне життя, реальний рівень їхньої участі в державному управлінні та суспільних процесах залишається обмеженим через вплив ісламського права і політичну ситуацію в країні.

Міжнародні організації можуть відігравати вирішальну роль у забезпеченні рівних можливостей і правового захисту меншин у Республіці Ірак, спираючись на глобальні стандарти прав людини, зокрема на міжнародні угоди та декларації, які зобов'язують держави дотримуватися принципів недискримінації та рівноправ'я. У випадку Іраку, де релігійні та етнічні меншини часто стикаються з серйозними викликами, міжнародні організації можуть здійснювати вплив через кілька ключових механізмів.

По-перше, міжнародні організації, такі як ООН, мають можливість проводити моніторинг ситуації з правами меншин в Іраку. ООН через свій Верховний комісаріат з прав людини (УВКПЛ) може розробляти доповіді, що висвітлюють порушення прав меншин, зокрема християн, езидів, шіїтських і сунітських арабів, курдів та інших груп. Ці доповіді можуть стати основою для міжнародного тиску на уряд Іраку з метою змінити політику щодо захисту прав меншин та створення більш інклюзивного середовища для всіх громадян.

По-друге, міжнародні організації можуть надавати технічну допомогу Іраку в розробці та вдосконаленні законодавства, що гарантує рівні права для меншин. Важливою ініціативою є допомога в реформуванні судової системи для того, щоб забезпечити справедливий доступ до правосуддя для всіх,

незалежно від етнічної чи релігійної приналежності. Організації, такі як Міжнародний центр правосуддя (International Justice Center), можуть допомогти в тренуванні суддів та юристів для застосування міжнародних стандартів прав людини в національних судах.

Міжнародні організації також можуть допомогти в підтримці меншин на практичному рівні через фінансування проектів, спрямованих на забезпечення рівного доступу до освіти, медицини, соціальних послуг і трудових можливостей [1]. Це особливо важливо для таких груп, як езиди, які стали жертвами насильства та етнічних чисток, та християни, які стикаються з дискримінацією. Підтримка з боку міжнародних організацій може включати як матеріальну допомогу, так і надання спеціалізованих програм для підтримки економічної стабільності та розвитку цих груп.

Іншим важливим аспектом є співпраця з місцевими НГО та активістами, які працюють на захист прав меншин. Міжнародні організації можуть надавати їм фінансову підтримку, а також допомагати в розвитку капіталу для більш ефективного просування прав меншин на національному рівні [2].

Крім того, міжнародні організації можуть допомогти в утворенні платформ для діалогу між різними етнічними та релігійними групами, сприяючи примиренню та взаєморозумінню в Іраку. Вони можуть ініціювати міжнародні конференції, тренінги та інші заходи, що допомагають меншим спільнотам знайти своє місце в більш широкому контексті національної політики.

Таким чином, міжнародні організації мають багато інструментів для підтримки Іраку в забезпеченні прав і рівних можливостей для меншин, спираючись на глобальні стандарти прав людини. Це включає моніторинг, технічну допомогу, практичну підтримку, співпрацю з місцевими організаціями та сприяння діалогу між різними соціальними групами в країні.

Список використаних джерел

1. Липчук О.І. Міжнародні та національні інститути захисту прав етнонаціональних меншин. *Наукові записки*. 2023. Вип. 24. С. 274–278. URL: https://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/07/lypchuk_mizhнародni.pdf?utm_source=chatgpt.com

2. Мишловська О.В. Правові та інституційні засади вирішення проблем національних меншин: Європейський досвід. МАГІСТЕРІУМ. *Політичні студії*. 2002. Вип. 10. С. 87–92. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/34349e36-a31f-48c1-9faf-d66d9b3fe64b/content>

Летанін О. Є.,

студент 3-го курсу юридичного інституту,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник: Бурлій В.В.,

старший викладач кафедри іноземних мов юридичного інституту,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

JUSTICE FOR CHILDREN PROTECTING AND UPHOLDING THE RIGHTS OF CHILDREN IN CONFLICT-AFFECTED AREAS OF UKRAINE

Recognition of Children's Vulnerability

Children in conflict zones, such as those in Ukraine, are disproportionately affected by violence, displacement, and deprivation, making the protection of their rights a moral and legal imperative.

Access to Education in Crisis

Ensuring uninterrupted access to education is vital for mitigating the long-term consequences of conflict on children, requiring the establishment of safe learning environments and the integration of displaced children into schooling systems.